

Drammensveien 61, Oslo.

22/10-1931:

Hildrich

Herr Formannen i
Salgskomiteén for hvalolje 1930/31.
Herr konsul Krogh-Hansen,
Tönsberg.-

Tiden er nu inne for en avgjørelse av det spørsmål, om de norske hvalfangere vil danne et selskap for at oprette en fabrikk til at fremstille et saadant næringsmiddel av hvaloljen, at det kan selges direkte til konsumenterne. Alle vesentlige forberedelser for saken er, saavidt jeg kan bedømme den, truffet. De videre forberedelser kan først foretas, naar et selskap er grunnlagt, eller i hvert fall den nødvendige kapital for det sikret, idet man ellers vil kunne komme i det lys at operere med illusjoner. Jeg mener derfor at det ikke er mig mulig at vende tilbake til arbeidet for saken i Tyskland, for hvalfangernes stilling til mitt forslag er definitivt fastslaat.-

Hvori disse forberedelser bestaar har jeg redegjort for i mine to foredrag., henholdsvis onsdag den 14.ds. i "Salgskomiteén" i Tönsberg, og mandag den 19.ds. i Hvalfangerforeningen i Sandefjord. For oversikten skyld skal jeg i korthet nevne hovedpunktene heri:

Det har vist sig at norsk hvalfangst ikke kan bestaa, hvis den skal være avhengig av én enkelt større avtager. Trusten har vært en utmerket kjøper, og man maa haape at den vil vedbli at være det. Men norsk hvalfangst kan ikke ta risikoen av at bli henvist til at ligge inne med betydelige lagere olje, som kan avgi et overordentlig verdifulle og overordentlig billig næringsmiddel for alle, mens mindre verdifulle og dyrere fett næringsmidler selges og stenger hvalproduktet ute. Heller ikke kan de ta risiko av at bli henvist til at gaa i oplag, mens andre rederier gaar ut paa fangst og høster utbyttet av det initiativ og de erfaringer, som nordmenn har innledet. Det er derfor blitt nødvendig for norsk hvalfangst, hvis den overhodet skal kunde hevde sig, at finne nye avtagere ved siden av den kjøper som den har nu.-

Da salgskomiteén gav mig det oppdrag at søke saadanne nye kjøpere, var tanken først den at selge hvaloljen i dens foreliggende form og overlate kjøperen selv at bearbeide den videre. Jeg overtok hvervet med det haap at jeg muligens kunde finne en saadan kjøper i den tyske regjering, og har søkt at faa i stand en ordning mellem den og den norske regjering i anledningen, idet jeg begg steder har hatt de beste forbindelser. Det har imidlertid ikke lyktes. Det er en mulighet for at man vil kunde faa

[Muntalt 8. mai 1947-50]

en overenskomst med tyske myndigheter, om det spisefett som kan fremstilles av hvaloljen, men i ubearbeidet form kan den ikke selges til dem. Det samme gjelder praktisk talt alle andre som kunde tenkes interessert. Skal hvaloljen finne ny kjøper maa den først foredles. Det er utvilsomt sikkert resultat av mine bestrebelsers og et hovedpunkt for bedømmelsen av saken.-

[Næste ledd i opgaven var derfor at faa denne foredligg foretatt. Jeg henvendte mig først til vor egen norske fabrikk, De-No-Fa, som jeg jo har hatt en ganske nær tilknytning til, og anmodet den om at besørge foredlingen for lønn, Det vilde ha vært meget naturlig. Den har utført saadan foredling for lønn gjennom lange tider for andre. Og i øieblikket gikk den bare med halv drift av sin kapacitet. Den hadde altsaa all mulig grunn til at ta imot mitt tilbud.- Det viste sig imidlertid at den avsto min anmodning som "uten interesse", men først efter saa lang tid, at forsinkelsen ikke godt kan forklares paa annen maate enn ved at man hadde opholdt tiden med at forespørre hos trusten.-

Det har betydning at fastslaa dette.-

Derefter har jeg gjort henvendelser til andre herdningsfabrikker og resultatet er at der ikke er nogen mulighed for at faa besørget foredling av saadanne kvantiteter, at det vil bety noget, ved nogen av de nu bestaaende anlegg i eller utenfor trusten.- De er alle optatt, især med at bearbejde vegetabiliske oljer. Heller ikke vilde man da faa sikkerhet for at det produkt som ble fremstillet, opnaar den best mulig kvalitet.-

Mitt resultat er derfor blitt at hvalfangsten er henvist til selv at skaffe sig et anlegg som kan foredle oljen til saadan form at produktet kan nyttiggjøres direkte av forbrukerne, Det er likesaa utilfredsstillende for hvalfangst at ha en fremmed foredlingsfabrikk mellem sig og konsumenterne som at være bundet til en eneste større kjøper, som staar og skiller forbrukerne fra den. I begge tilfeller kommer hvalfangsten i denne avhengighet av andre, som har vist sig at være saa risikabel.

---00000---

Jeg har da som tredje forsøk gaatt igang med at treffe forberedelser for at skaffe hvalfangsten et saadant anlegg, og det paa saa gunstige betingelser, at det menneskelig talt kunde regnes med at bli en virkelig løsning av den opgave aa sikre hvalfangstens bestaaen.-

Første ledd her maatte være at fremstille det nye produkt, som nu skulde bane sig vei til kjøperne, til saa god kvalitet, at det kunde opta konkurranse. For tiden selges spisefett av vegetabiliske oljer i store mengder, og der er sikkert anvendt möje paa at gi den den best mulige form. Nogen tilsvarende interesse for at bringe varen op i den best mulige form

har der ikke vært allerede av den grund at innehaverne av plantagerne for vegetabiliske oljer er vesentlig de samme som behersker margarol-trusten. Den kan derfor vel ønske at faa et vegetabilisk spise fett fra sine plantager ved siden av sin margarin, men ikke noget animalsk. Jeg har derfor lagt an paa at faa fremstillet et nytt spise fett av hvaloljen, bedre enn hvad der hittil forelaa.- Her fant jeg da ogsaa et lyspunkt. Den høieste autoritet paa dette felt for tiden er visstnok Dr. Benz, som er ansatt som teknisk direktør hos det høit ansette firma, Brinckman & Mergell, Hamburg, innehaver av den største av alle frie foredlingsfabrikker. Dr. Benz var mig i sin tid behjelpelig med at bygge De-No-Fa, og ved mitt bekjentskap med ham har det lyktes mig at faa fremstillet av hvaloljen et nytt spise fett. Det har vært brukt av den berømte mavelege, Professor Dr. med Boas i Berlin, av midisinaldirektør Dr. med Linkenheld paa hans hospital, av kjøkkensjefene paa nogen av de største hoteller i Tyskland, av sjefen for konditorforeningen i Berlin, o.s.v. Det faar av alle den største anerkjennelse. Der fremheves samstemmig at det er uten ~~luk~~ smak eller lukt, er velsmakende og velgjørende, usedvanlig drøit og overordentlig holdbart. Det har nu faatt et smeltepunkt paa 32° og kan derved nyttiggjøres ogsaa som smør paa brød. Endelig blir det billigere enn noget annet spise fett eller nogen margarin. Det kan utvilsomt bringes op til ennu høiere kvalitet. Men allerede i sin foreliggende form er det bedre og billigere enn ethvert annet spise fett, ja endog enn fett til teknisk bruk. Et i England meget solgt spise fett, A-tora, staar i alle henseender meget tilbake for dette og koster over det færedobbelte.-

Jeg har latt dette fett spre i nogen tusen kilo omkring i Tyskland og faat forskjellige bestillinger derefter,- som jeg imidlertid ennu ikke har kunnet effektuere.-

Den opgave at fremstille et fortrinlig næringsmiddel av hvaltran er saaledes löst.

Næste opgave har da vært at treffe en ordning, hvorved det kunde sikres at varen kan produceres med samme kvalitet ogsaa i større stil. Og saa det har lyktes. Jeg har inngaaet en foreløpig overenskomst med Brinckman & Mergell, som for tiden bearbejder ca. 1800 tons vegetabiliske produkter for dagen, og altsaa har betydelig innsikt i opgavene om, at hvis hvalfangerne maatte oprette et anlegg til at foredle hvaltran, vil firmaet stille sine tekniske opfinnelser til tjeneste for anlegget, videre forestaa oprettelsen av anlegget, og føre tilsyn med fabrikkens ledelse fremover. Deres tekniske direktør, Dr. Benz, vil bli teknisk leder av dette nye anlegg og en av firmaet bli medlem av direksjonen. Herfor beregner de sig 2.1/2 gmk. pr. 1000 kg. forarbeidet raatran og friaktier i selskapet

for 150.000 nom. rmk.- Denne overenskomst representerer en overordentlig verdi for saken. Firmaet har høi anseelse hos den tyske regjering, det har jeg personlig erfart. Likeledes er det høit aktet og har stort renommé ogsaa i staten Hamburg og overhodet i forretningsverdenen, da det har vokset selv i de siste 5 aars depression og öket sin virksomhet saa sterkt at det har vakt almindelig opmerksomhet, - et moment som er at føre tilbake til den enestaaende kvalitet av firmaets produkter.-

Til sammenligning skal jeg nevne, at da jeg i sin tid for De-No-Fa erhvervet tilsvarende metoder og opfinnelser, maatte der betales 1 - en - million i aktier, og disse fikk endog fortrinnsrett. Det hindret ikke at foretagendet blev lønnsomt. Betingelsene fra Harburger Oelwerke er overordentlig meget gunstigere.-

Der næst medder sig det viktige problem om avsetning av produktet. Det er sansynlig at de smult- og spisefettinteresser, som for öieblikket behersker markedet, vil söke at motarbeide det nye produkt. Ogsaa her har jeg imidlertid faatt et meget verdifullt kort paa haanden, idet et av Europas störste koncerner med en salgsorganisasjon som har forbindelser med hver kolonialforretning i Europa, gjennom Br. & Mergell har erklært at ha interesse for saken. Närmere enkeltheter kan jeg ennu ikke meddele.-

Det har fremdeles vist sig nödvendig at baade et firma, som kan formidle de foreløpige skritt, og varemerker som kan særprege varen. Jeg har i den anledning oprettet et firma "Wm. Astheimers Fettvertrieb", og under det navn den 2.lo. anmeldt fölgende varemerker:

1. Billetmerket "Das Z Fett"
2. Ordene: "Das Zet Fett"
3. "Plankton"
4. Das A bis Z Fett".

Hverken anmeldelseskontoret, Dr. Winterfeld i Berlin, eller registreringskontoret kunde finne noget annet merke fra hvis side der kunde ventes innsigelse.-

Med Astheimer har jeg kontrakt om at alle disse rettigheter ska overdras den jeg beordrer uten særskilt godtgjörelse.-

---oo0oo---

Endelig stod tilbake den viktige opgave at finne det sted som var best skikket for anlegg av en evt. fabrikk. Ogsaa her har det lyktes at finne en lösning som byr usedvanlige fordeler. Ved Nordsjöen har det tyske rike efter Versailles-traktaten maattet slöife endel av sin marinehavn, Wilhelmshafen, hvor der er nedlagt milliarder. Den tyske regjering har sökt at faa anleggene nyttiggjort til nogen industri, men de trykkede forhold efter krigen har ikke tillatt det. Anleggene omfatte

1. fabrikkbygninger med verksteder, bad og vaskeanstalter, spisesaler, kontorer, tildels ogsaa beboelsesrum. 2. Dampkjeler 3. Jernbanespor med forbindelse til alle sider. 4. lys- og kraftledningér. 5. Vannledninger. 6. Langt kaianlegg. 7. Tanker for ca. 18.000 tons. 8. Havn paa 11 meters dybde.-

Efter at ha foretatt undersökelse paa en rekke steder i Syd-, Mellem & Nordtyskland, er jeg kommet til det resultat, at intet annet sted byr paa tilsvarende fordeler.-

Jeg har alt dette paa haanden for praktisk talt ingen ting, hvis det kan lykkes at starte en industri der. Der maa regnes med antagelig ca. 100.000 rmk. i omkostninger.-

Det maskinerianlegg som vil trenses for at faa det hele i gang som en försteklasses, moderne foredlingsfabrikk, med alt ytre tilbehör for ca. 50.000 tons, vil komme paa ikke over 2.000.000 mrk. Anlegget er da innrettet paa hurtig at kunde utvides i alle henseender til 100.000 tons og derutover. Det vil kunde staa ferdig 8 maaneder efter at det er paabegynt. Altsaa hvis saken er ordnet til 1. november, vil fabrikken kunne være i gang fra 1/7-32.- Kalkulasjonen er utfört av Dr. Benz og mig i fellesskap. Jeg nevner at vi ogsaa i fellesskap utförte anlegget av De-No-Fa., og kunde sette denne fabrikk i gang 6 maaneder efter at förste spastikk i anledningen var gjort, enskjönt det anlegget ogsaa krevet opförelse av bygninger, hvad der her ikke vil tiltrenses. Likeledes at vi samtidig kunde levere selskapet tilbake ca. 100% av vor anslagssum. Forholdene er dog nu vanskeligere, selv de störste fabrikker kan bli forsinket i sine leveringer. Vi har tatt dette i betraktning naar vi setter anleggstiden til ca. 8 maaneder.-

Til at bédömme verdien av det anlegg man vil faa herved skal nevnes at De-No-Fa, som har nettop samme kapacitet, og som sitter med et gammelt i viktige henseender foreldet anlegg, efter flere nedskrivninger staar opfört med ca. ti millioners verdi.-

---00000---

Et anlegg ved Wilhelmshafen vil, sjövärts- og landvärts representere et idäelt sted for saavel hvalfangstflaaten som export av produktet. Gjennem Ems- og Jadekanalen er der ogsaa forbunnet med Rhinen og dens bifloder, saaledes at f.eks. kull idag er mrk. 3.50 billigere pr. tonn i Wilhelmshafen enn i Hamburg.-

---00000---

Jeg er villig til at overdra alle mine rettigheter til Wilhelmshafen, o.s.v. til et evt. selskap som vil oprette en fabrikk

til foredling av hvalolje der, uten annen godtgjørelse enn anført i vedliggende foreløbige utkast til overenskomst mellem konsul Krogh-Hansen og mig. Dets hovedpunkter er at der betales mig 1% provisjon av hvalolje som blir solgt til selskapet inntil en million tonn, samt at der erstattes mig de omkostninger som jeg selv har hatt eller faar ved overtagelsen av stedet med ca. 100.000 rmk., herunder iberegnet de belöp som salgskomiteen for hvalolje har utlagt til mitt arbeide.-

---00000---

Hvis man bestemmer sig for dette foretagende bör følgende momenter overveies:

Der maa dannes et tysk selskap med kapital 5.000.000 mrk. derav 4.800.000 i kontanter og 200.000 i friaktier, vesentlig til Br. & Mergell. Anlegget vil selv ikke kreve over 2000000, men til driftsomkostninger og kjøp av olje bör der regnes med ca. 3. millioner som dog kan paaregnes at inngaa igjen i löpet av faa maaneder efter at fabrikken er kommet i gang.-

Beregnet efter £15 pr. tonn olje og £8 i fabrikasjonse og handelsomkostninger, vil produktet kunde selges for 60 pf. pr. kg. eller 30 pf. pr. pund med god avance.-

Av de tegnede belöp maa, efter tysk rett, 25% innbetales straks. En vesentlig del av resten vil antaglig kunde innbetales i form av hvalolje, og först efter at anlegget er kommet i gang. Det er mulig at man vilde kunde ordne sig langt gjennom bankgaranti.-

Det er en betingelse fra Br. & Mergell's side, at aktiene ikke skal kunde selges til trusten Unilever i de første 10 aar. For at sikre herimot og oprettholde selskapet som norsk kunde det vedtas, at alle salg först maa tilbys direksjonen paa selskapets vegne, og maa innføres i selskapets aktieprotokoll, og at over halvparten av aktiene alltid maa være paa norske hender. Saadan bestemmelse maatte da inntas i statuttene. Likesaa avtalen om 1% provisjon til mig.-

Det synes rimelig at opfordre norske hvalfangere til at bli med i dette foretagende efter sin tonnasje, sitt utbytte eller sin formue, med forbehold om evt. proporsjonal reduksjon.-

Arbödigt
sg/ Dietrich Hildisch

Riktig avskrift bekreftes:

H. Krogh-Hansen
o. r. sakfører.